

Vergaderjaar 2003–2004

29 558

**Wijziging van de begrotingsstaten van het
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap (VIII) voor het jaar 2004 (wijziging
samenhangende met de Voorjaarsnota)**

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL

Wetsartikelen 1 en 2 (uitgaven/verplichtingen en ontvangsten)

De begrotingsstaten die onderdeel uitmaken van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 1, derde lid, van de Comptabiliteitswet 2001 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om de begrotingsstaat van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voor het jaar 2004 te wijzigen.

De in de begrotingsstaat opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
M. J. A. van der Hoeven

B. TOELICHTING OP DE SUPPLETORE BEGROTING

1. Algemene toelichting

1.1 Inleiding

In de 1^e suppletore begroting van OCW wordt een verdere uitwerking gegeven van de effecten van de besluiten van het Kabinet over de Voorjaarsnota voor het begrotingshoofdstuk van OCW. Als gevolg van de besluitvorming wordt in de OCW-begroting in 2004 een uitgavenpeil van circa € 26,4 miljard geraamd.

Deze toelichting bij de 1^e suppletore begroting is als volgt opgebouwd:

- Wijzigingen in de begroting 2003 (paragraaf 1.2);
- Wijzigingen in de onderwijsdeelnamen (paragraaf 1.3);
- Uitdeling van de loon- en prijsbijstelling (paragraaf 1.4).

Daarna volgt een overzicht van de wijzigingen in de OCW-begroting per artikel in paragraaf 2.

1.2 Wijzigingen in de begroting 2004

In de 1^e suppletore begroting 2004 is per saldo een tegenvaller van € 34 miljoen verwerkt. Deze wordt generiek gecompenseerd middels een kasschuif. Het saldo van mee- en tegenvallers is opgebouwd volgens de mutaties in de onderstaande tabel. Na de tabel volgt een verdere toelichting.

Mee- en tegenvallers binnen de OCW-begroting (x € 1 miljoen)

	2004
Restant besparingsverlies GOA	6,5
Beveiliging musea	1,0
Arbeidsvoorwaarden 2004/negatieve ruimte	82,0
Nominaal en onvoorzien	- 1,3
Autonome raming primair onderwijs	23,0
Prijsbijstelling 2004	- 61,1
Kasschuif overgangsbudget VF/PF	- 7,3
Ramingsbijstelling indexering lesgeld	- 11,4
Autonome ramingsbijstelling SFB	- 43,9
Informatie- en communicatietechnologie	- 6,0
Onderuitputting zorgopleidingen (enveloppe)	- 5,0
Referentieramingen	57,4
Totaal (+ = tekort)	34,0

In deze eerste suppletore begroting is nog geen rekening gehouden met extra maatregelen op het terrein van veiligheid op school. De financiering van het plan van aanpak «Veiligheid» leidt tot herschikking binnen de enveloppe. In de ontwerp-begroting 2005 en de 2^e suppletore wet 2004 wordt dit voorzien van een budgettaire vertaling.

Restant besparingsverlies GOA

In het hoofdlijnenakkoord is een verlaging van de onderwijsachterstandsmiddelen opgenomen ter grootte van € 50 miljoen voor 2004. De Tweede Kamer is bij brief van 31 oktober 2003 (kenmerk PO/OO/2003/52325) nader geïnformeerd over het toekomstig onderwijsachterstandenbeleid en de mogelijke invulling van deze taakstelling. Binnen de begroting voor het primair en voortgezet onderwijs is voor € 43,5 miljoen invulling gegeven aan deze taakstelling. Het restant besparingsverlies GOA betreft daarom het deel van de ombuiging bij het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid dat niet is ingevuld.

Beveiliging musea

Op basis van een onderzoek naar de veiligheid van musea, naar aanleiding van een aantal incidenten, wordt de beveiliging van musea versterkt. Daarom wordt in 2004 het budget verhoogd met een bedrag van € 1 miljoen.

Arbeidsvoorwaardenruimte 2004

De begroting van OCW wordt verhoogd met € 82 miljoen. Onder meer worden hiermee de gestegen pensioenpremies gecompenseerd.

Nominaal en onvoorzien

Deze post betreft het centrale overschot op artikel 17 (nominaal en onvoorzien), dat wordt ingezet voor het totaal aan mee- en tegenvallers.

Autonome raming primair onderwijs

De sector primair onderwijs wordt bekostigd op declaratiebasis. Uit de realisatiecijfers 2003 blijkt een tekort voor 2004 van € 23 miljoen. Dit is het gevolg van een tegenvaller op de gemiddelde personeelslasten die onder meer door een hoger gebruik van de bapo-regeling (bevordering arbeidsparticipatie ouderen) veroorzaakt wordt.

Prijsbijstelling 2004

Deze post betreft de niet juridisch verplichte prijsbijstelling die wordt ingezet voor het totaal aan mee- en tegenvallers op de OCW-begroting. Voor de juridisch verplichte prijsbijstelling die wel wordt uitgedeeld, wordt verwezen naar paragraaf 1.4.

Kasschuif overgangsbudget VF/PF

Door de latere invoering van het wetsvoorstel «voortgezet onderwijs uit het Vervangingsfonds en Participatiefonds» is het overgangsbudget in 2004 vrijgevallen. Voor 2004 gaat het om een vrijval van € 7,3 miljoen.

Ramingsbijstelling indexering lesgeld

Op artikel 17 (nominaal en onvoorzien) worden de uitgaven voor de lesgeldten vo en bve geraamd. Voor 2004 valt € 11,4 miljoen vrij door een lagere indexering dan oorspronkelijk was geraamd.

Autonome raming studiefinancieringsbeleid

Deze post betreft het positieve saldo van uitgaven en ontvangsten op het terrein van studiefinanciering. Voor 2004 valt € 43,5 miljoen vrij en wordt ingezet ter dekking van tegenvallers. Deze besparing is voornamelijk het gevolg van minder omzettingen van lening naar gift in het hoger onderwijs. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de artikelen 11, 12 en 13 van deze suppletore begroting.

Informatie- en communicatietechnologie

In vervolg op de realisatie van de centrale voorzieningen hebben de stichting Kennisnet en Ict op School voor 2004 een plan ingediend. Het budgettaire beslag van dit plan is lager dan de hiervoor gereserveerde middelen. De vrijvallende middelen van € 6,0 miljoen worden ingezet voor het geheel aan mee- en tegenvallers op de OCW-begroting.

Onderuitputting zorgopleidingen (enveloppe)

Doordat de ontwikkelingen in de zorg (mondzorgkundigen en zorgmasters) voor het hbo later zijn gestart dan verwacht en een geringere omvang hebben, wordt in 2004 de begroting verlaagd met € 4,3 miljoen. De vertraging in de realisatie van vernieuwingen in het wetenschappelijk onderwijs leidt tot een incidentele verlaging van de begroting met € 0,7 miljoen. Het betreft hier opleidingen tot beroepsbeoefenaren in de zorg

die de taak van de huisarts moeten verlichten. Per saldo resulteert dit in een incidentele verlaging van € 5 miljoen.

Referentieraming

Voor een toelichting op de referentieraming wordt verwezen naar paragraaf 1.3.

Taakstelling doelmatig aanbesteden

Naast de bovengenoemde wijzigingen op de OCW-begroting heeft het kabinet besloten een generieke taakstelling op te leggen met betrekking tot doelmatig aanbesteden (van bouwprojecten). Deze taakstelling betreft een korting van 3% op de materiële budgetten van bve, hbo, wo en cultuur. Het betreft in concreto de budgetten voor overheidsinvesteringen en investeringen in woningen. De verdeling over de betrokken beleids-terreinen is als volgt:

Doelmatig aanbesteden (x € 1 miljoen)

	2004
BVE	- 3,7
HBO	- 2,2
WO	- 4,6
Cultuur	- 2,1
Totaal	- 12,6

1.3 Wijzigingen in de onderwijsdeelname 2004

Jaarlijks wordt een raming van het aantal leerlingen en studenten in de verschillende onderwijssectoren opgesteld. Als gevolg hiervan worden de wijzigingen in de onderwijsdeelname budgettair vertaald in de OCW-begroting. In uitzondering op de gebruikelijke systematiek zijn alleen de verschillen ten opzichte van de vorige raming voor het effect 2004 en 2005 structureel verwerkt. Dit vanwege de relatief grote onzekerheidsmarges van de ramingen op langere termijn.

De effecten voor de OCW-begroting 2004 zijn weergegeven in de volgende tabel. Per saldo heeft dit een budgettair effect van € 57,4 miljoen voor 2004.

Referentieraming (x 1 miljoen)

	2004
PO	- 4,9
VO	- 12,7
BVE	- 15,5
HBO	58,8
WO	18,9
SFB	12,9
Totaal	57,4

Primair onderwijs

Het aantal leerlingen in het primair onderwijs ligt lager dan vorig jaar. Evenals in 2003 is dit voornamelijk het gevolg van de sterk verminderde immigratie. De begroting 2004 wordt daarom met € 4,9 miljoen verlaagd.

Voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs wordt ook een lager aantal leerlingen geraamd. Net als in het primair onderwijs wordt dit veroorzaakt door een

lager migratiesaldo. De begroting 2004 wordt daarom met € 12,7 miljoen verlaagd.

Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

Het totaal aantal deelnemers in het mbo is lager dan vorig jaar geraamd. Weliswaar zijn er meer deelnemers aan het voltijd onderwijs, maar deze stijging wordt teniet gedaan door de daling van het aantal deeltijd-deelnemers in het mbo. Per saldo resulteert dit in een verlaging van de begroting 2004 met € 15,5 miljoen.

Hoger beroepsonderwijs

De nieuwe raming van het hoger beroepsonderwijs ligt aanmerkelijk hoger dan in de vorige raming. Dit ligt ten eerste aan een hogere instroom eerstejaars studenten in het voltijd-hbo. Ten tweede wordt deze stijging veroorzaakt door de doorwerking van de hogere raming van vo tweede fase. De begroting 2004 wordt met € 58,8 miljoen opwaarts bijgesteld.

Wetenschappelijk onderwijs

Evenals in de afgelopen jaren is ook in 2004 sprake van een hogere instroom (dan verwacht) in het wetenschappelijk onderwijs. Net als in het hbo is hier sprake van een doorwerking van meer leerlingen uit het vo tweede fase. Dit heeft tot gevolg dat de begroting voor 2004 toeneemt met € 18,9 miljoen.

Studiefinancieringsbeleid

Het totale aantal leerlingen en studenten is gestegen, hetgeen effect heeft op de ramingen voor studiefinanciering. Per saldo wordt de begroting voor 2004 met € 12,9 miljoen verhoogd.

1.4 Utdeling van de loon- en prijsbijstelling

In deze 1^e suppletore begroting is een groot aantal technische wijzigingen in de begroting opgenomen. Het betreft onder meer (interne) overboekingen tussen de artikelen in de OCW-begroting. Daarnaast worden de uitdeling van de loon- en prijsbijstelling tot de technische wijzigingen gerekend.

Loonbijstelling

De loonbijstelling tranche 2004 betreft een bedrag van € 201,5 miljoen in 2004. De uitdeling van de loonbijstelling naar de verschillende beleids-terreinen wordt in de 2^e suppletore begroting 2004 en de ontwerp-begroting 2005 verwerkt.

Prijsbijstelling

De prijsbijstelling tranche 2004 is wel in deze 1^e suppletore begroting opgenomen. Het betreft € 104,3 miljoen waarvan alleen de juridisch verplichte prijsbijstelling wordt uitgekeerd. Dit is een bedrag van € 43,2 miljoen in 2004. De prijsbijstelling tranche 2004 die op grond van juridische verplichtingen moet worden uitgekeerd, wordt als volgt over de beleidsterreinen verdeeld:

Prijsbijstelling (x € 1 miljoen)

	2004
Primair onderwijs	10,8
Voortgezet onderwijs	0,2
Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	0,1
Internationaal onderwijsbeleid	0,0
Studiefinancieringsbeleid	5,4
Cultuur	0,7

	2004
Media	23,2
Onderzoek en wetenschapsbeleid	2,2
Bestuursdepartement	0,5
Inspecties	0,0
Adviesraden	0,0
Totaal	43,2

Het restant van de prijsbijstelling 2004 (€ 61,1 miljoen) zal worden gebruikt bij de voorjaarsnotabesluitvorming (zie hiervoor paragraaf 1.2).

2. Toelichting per begrotingsartikel

2.1 Primair onderwijs

Budgettaire gevolgen artikel 1 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijziging en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Verplichtingen	7 284 864	6 381	107 829	7 372 529	110 909	66 255	63 315	49 360
Waarvan garantieverplichtingen								
Uitgaven	7 287 119	6 381	107 829	7 401 329	110 909	66 255	63 315	49 360
Programma-uitgaven	7 281 538	6 381	107 829	7 395 748	110 909	66 255	63 315	49 360
– Toegankelijkheid	1 458 639	3 818	122 734	1 585 192	119 419	72 043	72 292	72 184
– Onderwijskwaliteit	627 175	0	12 871	640 046	13 456	14 239	15 278	17 075
– Toerusting	5 174 785	2 563	– 27 776	5 149 571	– 21 966	– 20 027	– 24 255	– 39 899
Uitvoeringsorganisaties:								
– Uitvoeringsorganisatie IBG	708	0	0	708	0	0	0	0
– Uitvoeringsorganisatie CFI	20 231	0	0	20 231	0	0	0	0
Apparaatsuitgaven	5 581	0	0	5 581	0	0	0	0
Ontvangsten	24 333	0	11 000	35 333	0	0	0	0

Toelichting

Voor het primair onderwijs is sprake van een stijging van de uitgaven en verplichtingen ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde begroting 2004 van € 107,8 miljoen. Voor € 74,2 miljoen betreft het technische mutaties. Als gevolg van autonome en beleidsmatige mutaties is de begroting met € 33,6 miljoen gestegen.

De ontvangsten zijn met € 11,0 miljoen gestegen. Het betreft een autonome mutatie.

Voor het primair onderwijs zijn in de 1^e suppletore begroting de volgende onderwerpen van belang: gemeentelijk onderwijs achterstandenbeleid, gemiddelde personeelslasten, referentieraming 2004, weer samen naar school, onderwijs in allochtone levende talen, voor- en vroegschoolse educatie, leerlinggebonden financiering, REA arbeidsgehandicapten, publiekprivate samenwerking scholenbouw, Deltaplan techniek en WW-premie.

Naast de mutaties is er sprake van een aantal verschuivingen tussen de operationele doelstellingen die de beschikbare gelden per operationele doelstelling wijzigen, maar die op totaal niveau budgettair neutraal zijn.

Gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid

Deze mutatie bestaat uit twee onderdelen:

- In eerste instantie was de taakstelling onderwijsachterstanden verdeeld over primair onderwijs (artikel U 01.01) en voortgezet onderwijs (artikel U 03.01). Om de overzichtelijkheid te vergroten wordt met deze mutatie de totale taakstelling op artikel U 01.01 geplaatst (– € 3,3 miljoen);
- In het hoofdlijnenakkoord is een verlaging van de onderwijsachterstandmiddelen opgenomen ter grootte van € 50 miljoen in 2004. Binnen de begroting voor het primair onderwijs is voor een bedrag van € 43,5 miljoen invulling voor deze ombuiging gevonden. Het resterende bedrag € 6,5 miljoen wordt met deze mutatie gedekt.

Deze mutaties zijn volledig verwerkt bij de operationele doelstelling toegankelijkheid.

Gemiddelde personeelslasten

De sector primair onderwijs wordt bekostigd op declaratiebasis. De doorrekening op basis van realisatiecijfers 2003 leidt tot een verwacht meerjarig tekort op de personele kosten ten gevolge van verschillen tussen ramingen en realisaties van de diverse componenten voor de gemiddelde personele lasten (algemene salarismaatregelen, pensioenen en sociale lasten, de incidentele looncomponent, regeling bevordering arbeidsparticipatie ouderen, toelagen en kortingen). De opgenomen mutatie van € 23 miljoen levert dekking voor het verwachte tekort.

Deze mutatie is verwerkt bij alle drie de operationele doelstellingen (toegankelijkheid, onderwijskwaliteit en toerusting).

Referentieraming 2004

Deze mutatie van € 2,4 miljoen betreft de budgettaire gevolgen van de nieuwe bevolkingsprognose, de leerlingentelling van 1 oktober 2003 en de daaruit voortvloeiende leerlingenraming.

Voor nadere toelichting verwijs ik naar het algemene gedeelte.

Deze mutatie is verwerkt bij alle drie de operationele doelstellingen (toegankelijkheid, onderwijskwaliteit en toerusting).

Weer samen naar school (wsns)

Deze mutatie bestaat uit twee onderdelen:

- De verplichtingen voor het wsns-project rekenen van € 500 000 zijn in 2003 niet tot betaling gekomen en leiden nu tot betaling in 2004;
- Als gevolg van de doorloop in 2004 van de regeling voor het specifiek oplossen van de wachtlijsten is de laatste betaaltermijn van € 950 000 aan de samenwerkingsverbanden opgeschort van 2003 naar 2004.

Deze mutaties zijn volledig verwerkt bij de operationele doelstelling toegankelijkheid.

Onderwijs in allochtone levende talen (oalt)

Binnen de middelen voor het participatiefonds is een budget voor flankerend beleid bij oalt gereserveerd. Pas in december 2003 is overeenstemming bereikt met de organisaties. Daardoor is het budget van € 2,4 miljoen in 2003 niet uitgeput, alhoewel er wel bestuurlijke verplichtingen zijn aangegaan.

Deze mutatie is volledig verwerkt bij de operationele doelstelling toegankelijkheid.

Voor- en vroegschoolse educatie (vve)

De producten voor de taallijn zijn eind 2003 opgeleverd. Daardoor kunnen

de vaardigheden voor de taallijn pas in 2004 worden gestart (€ 6,0 miljoen).

Deze mutatie is volledig verwerkt bij de operationele doelstelling toegankelijkheid.

Leerlinggebonden financiering (lgf)

Deze mutatie bestaat uit twee onderdelen:

- De verplichtingen voor consulenten lgf van € 900 000 zijn in 2003 niet tot betaling gekomen en leiden nu tot betaling in 2004.
- Als gevolg van vertragingen bij het aanbesteden van projecten met betrekking tot zeer moeilijk plaatsbare leerlingen, is een deel (€ 195 000) van de bijdrage van het ministerie van VWS niet in 2003 tot besteding gekomen.

Deze mutaties zijn volledig verwerkt bij de operationele doelstelling toegankelijkheid.

REA arbeidsgehandicapten

Het betreft middelen voor de overgangsregeling «reïntegratie arbeidsgehandicapten» die in het schooljaar 2003–2004 door OCW wordt uitgevoerd en bekostigd.

De middelen, € 375 000, zijn nodig om de projecten in 2004 te bekostigen. Deze mutatie is volledig verwerkt bij de operationele doelstelling toegankelijkheid.

Publiekprivate samenwerking scholenbouw

Een deel van het bedrag voor juridische en financiële ondersteuning van de scholenbouwpilots in het kader van de publiekprivate samenwerking is in 2003 niet meer tot betaling gekomen. Met deze mutatie van € 213 000 wordt het bedrag aan 2004 toegevoegd, om zo de laatste termijn te kunnen voldoen.

Deze mutatie is volledig verwerkt bij de operationele doelstelling toerusting.

Deltaplan techniek

Met deze mutatie van € 900 000 wordt het eerste deel van de beschikbare middelen voor het Deltaplan Beta-techniek verdeeld. Met dit budget kan de onderhandeling met het bedrijfsleven over de inhoud van het plan vorm worden gegeven, waardoor het techniekonderwijs in het basisonderwijs zal worden verbreed.

Deze mutatie is volledig verwerkt bij de operationele doelstelling onderwijskwaliteit.

WW-premie (ontvangsten)

In 1998 is ten onrechte WW-premie berekend over de WAO-uitkeringen. Deze premie is in 2002 door USZO-UWV gerestitueerd aan de scholen. De verrekening met OCW vindt plaats bij het afhandelen van de aanvraag vaststelling rijksvergoeding 2003. Op basis van gegevens van USZO wordt de omvang geschat op circa € 11 miljoen.

2.3 Voortgezet onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen artikel 3 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijziging en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Verplichtingen	5 278 253	2 635	- 73 294	5 207 594	- 6 3 361	- 35 464	- 38 476	- 39 207
Waarvan garantieverplichtingen								
Uitgaven	5 239 254	2 635	- 73 294	5 168 595	- 63 361	- 35 464	- 38 476	- 39 207
Programma-uitgaven:								
- Personeel en materieel	5 144 301	6 935	- 75 098	5 076 138	- 63 761	- 35 864	- 38 876	- 39 607
- Onderwijsverzorging en projecten	72 662	- 4 300	1 804	70 166	400	400	400	400
Uitvoeringsorganisaties:								
- Uitvoeringsorganisatie IBG	7 905			7 905				
- Uitvoeringsorganisatie CFI	9 689			9 689				
Apparaatsuitgaven	4 697			4 697				
Ontvangsten	1 361	0	0	1 361	0	0	0	0

Toelichting

Voor het voortgezet onderwijs is sprake van een daling van de uitgaven en de verplichtingen met € 73,3 miljoen ten opzichte van de vastgestelde begroting 2004.

Autonoom is voor het jaar 2004 een bedrag van € 12,7 miljoen afgeboekt op basis van de meest recente leerlingenontwikkeling. Voorts is een bedrag van € 3,5 miljoen afgeboekt in verband met een bijstelling van de uitgaven «eerste opvang asielzoekers».

Op het artikel voortgezet onderwijs is beleidsmatig een intertemporele compensatie verwerkt van € 36,0 miljoen. Daarnaast is nog een intertemporele compensatie verwerkt van € 0,4 miljoen van 2003 naar 2004 voor het project integraal toezicht jeugdzaken.

Door de latere invoering van het wetsvoorstel «voortgezet onderwijs uit het Vervangingsfonds en Participatiefonds» is beleidsmatig het overgangsbudget in 2004 vrijgevallen (€ 7,3 miljoen) en toegevoegd aan de jaren 2005 (€ 0,1 miljoen), 2006 (€ 3,7 miljoen), 2007 (€ 2,1 miljoen) en 2008 (€ 1,4 miljoen).

Voorts is als gevolg van een herschikking van middelen de in de begroting 2004 opgenomen taakstelling op het achterstandenbeleid beleidsmatig overgeboekt naar artikel 1 (voor 2004 € 3,3 miljoen). De laatste beleidsmatige mutatie betreft het beschikbaar stellen van € 1,0 miljoen in het kader van het deltaplan bèta en techniek.

Voor het overige (€ 18,5 miljoen) zijn de mutaties volledig technisch van aard.

De ontvangsten zijn ten opzichte van de ontwerpbegroting 2004 niet gewijzigd.

2.4 Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen artikel 4 x (bedragen * € 1000)

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijziging en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Verplichtingen	2 700 854	- 980	- 31 901	2 667 973	- 20 679	- 20 172	- 19 421	- 19 421
Waarvan garantieverplichtingen								
Totaal uitgaven	2 683 311	- 980	- 35 410	2 646 921	- 21 369	- 20 671	- 20 172	- 19 544
Programma-uitgaven	2 679 303	- 980	- 35 410	2 642 913	- 21 369	- 20 671	- 20 172	- 19 544
. Middelbaar beroepsonderwijs	2 374 934		- 41 232	2 333 702	- 26 837	- 26 147	- 25 647	- 25 647
. Educatie	234 465		6 103	240 568	6 103	6 103	6 103	6 103
. Specifieke stimulering	59 032	- 980	- 281	57 771	- 635	- 627	- 628	
Uitvoeringsorganisaties								
. IBG	4 669			4 669				
. CFI	6 203			6 203				
Apparaatsuitgaven	4 008		0	4 008				
Ontvangsten	27 227		- 27 227	0	- 27 227	- 27 227	- 27 227	- 27 227

Toelichting

Voor het beroepsonderwijs is sprake van een daling van de verplichtingen en de uitgaven ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde begroting 2004 met respectievelijk € 31,9 miljoen en € 35,4 miljoen. De ontvangsten zijn ten opzichte van de ontwerpbegroting 2004 structureel teruggebracht naar nul.

Voor de toelichting van de algemene maatregelen zoals prijsbijstelling, huisvesting, leerlingraming en doelmatig aanbesteden wordt verwezen naar het algemene deel van deze suppletore begroting.

Middelbaar beroepsonderwijs (Europees Sociaal Fonds)

Met ingang van 2001/2002 is de systematiek voor ESF/VSV veranderd. Deze is nu conform de andere ESF-projecten. OCW financiert niet voor uit eigen middelen maar betaalt de ESF-ontvangsten op het moment dat die van SZW/Brussel ontvangen worden. In de begroting is dat niet zichtbaar. Daarom wordt de vordering van € 27,2 miljoen structureel afgeboekt.

Middelbaar beroepsonderwijs

Via een intertemporele compensatie wordt een bedrag van € 2,7 miljoen gereserveerd voor eventuele nieuwe tegenvallers in de zogenoemde Schotszaken.

Specifieke stimulering

Deze mutatie betreft een intertemporele compensatie (€ 0,9 miljoen) van SILO en KeBB projecten. Deze projecten zijn in 2003 verplicht, maar worden dit jaar uitgevoerd.

Ontvangsten

Met ingang van 2001/2002 is de systematiek voor ESF/VSV veranderd. Deze is nu conform de andere ESF-projecten. OCW financiert niet voor uit eigen middelen maar betaalt de ESF-ontvangsten op het moment dat die

van SZW/Brussel ontvangen worden. In de begroting is dat niet zichtbaar. Daarom wordt de vordering van € 27,2 miljoen structureel afgeboekt.

2.5 Technocentra

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen artikel 5 x (bedragen * € 1000)

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijzigingen en amendement	Mutaties 1 ^e supplementaire begroting 2004	Stand 1 ^e supplementaire begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Verplichtingen	9 212		- 136	9 076	- 136	- 136	- 136	- 136
Waarvan garantieverplichtingen								
Uitgaven	9 212		- 136	9 076	- 136	- 136	- 136	- 136
Technocentra	9 212		- 136	9 076	- 136	- 136	- 136	- 136
Ontvangsten	9 212		8 940	18 152	- 136	- 136	- 136	- 136

Toelichting

Vorig jaar zijn de ontvangsten niet (op tijd) binnen gekomen. Via de eindejaarsmarge worden deze doorgeschoven naar 2004.

2.6 Hoger beroepsonderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen artikel 6 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijzigingen en amendement	Mutaties 1 ^e supplementaire begroting 2004	Stand 1 ^e supplementaire begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Verplichtingen	1 638 711	- 1 136	141 380	1 778 955	100 478	111 301	156 030	145 450
Waarvan garantieverplichtingen								
Uitgaven	1 648 251	- 1 136	52 748	1 699 863	100 834	112 013	146 200	145 450
Programma uitgaven	1 645 490	- 1 136	52 748	1 697 102	100 834	112 013	146 200	145 450
<i>Toerusting</i>								
Toerusten van instellingen voor het verzorgen van hoger onderwijs en onderzoek	1 590 006	- 5 136	51 639	1 636 509	83.205	83 955	83 955	93 205
<i>Toegankelijkheid</i>								
Studiekeuze informatie voor het hoger onderwijs	1 143			1 143				
Verbetering doorstroom beroepskolom *	2 000		- 53	1 947	-132	-238	-463	-463
Toelatingsbeleid in het hoger onderwijs	2 000		- 2 000	0	- 40	-26		
Prestatieafspraken			10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	
<i>Kwaliteit</i>								
Kwaliteitszorg en accreditatie in het hoger onderwijs	2 061		- 1 397	664	-2 038	-2 038	-2 038	-2 038
Internationalisering in het hoger onderwijs	445			445				
Kennisinnovatie in het hoger beroepsonderwijs	31 754		- 53	31 701	- 132	- 212	- 529	-529
Kennisverspreiding/-ambassadeurs MKB	0	4 000		4 000				

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijziging en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Digitale universiteit in het hoger onderwijs	1 300			1 300				
Zorgopleidingen in het hoger onderwijs	8 500		- 7 150	1 350	- 3 975	- 4 725	- 4 725	- 4 725
Bèta/techniek en emancipatie	591			591				
Deltaplan			1 7621	1 762	13 946	25.297	60 000	60 000
<i>Doelmatigheid</i>			<i>Onderdeel lumpsum</i>					
<i>Uitvoeringsorganisaties</i>								
IBG	1 873			1 873				
CFI	3 817			3 817				
Apparaatsuitgaven	2 761			2 761				
Ontvangsten	17		693	710	17	17	17	17

* exclusief de middelen impuls beroepskolom. Deze maken onderdeel uit van toerusting (lumpsum)

Toelichting

De uitgaven voor het hoger beroepsonderwijs zijn verhoogd met € 52,7 miljoen, te weten:

- een autonome verhoging van € 58,8 miljoen;
- een beleidsmatige verlaging van € 6,7 miljoen en
- een technische verhoging van (per saldo) € 0,6 miljoen. Hiervan heeft € 0,1 betrekking op een externe overboeking naar het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit voor de middelen uit het hoofdlijnenakkoord die betrekking hebben op het hoger agrarisch onderwijs.

De verplichtingen zijn met € 141,4 miljoen verhoogd. De ontvangsten zijn verhoogd met € 0,7 miljoen.

Toelichting mutaties per operationele doelstelling

Toerusting

De verhoging van het budget voor het onderdeel «toerusten van instellingen voor het verzorgen van hoger onderwijs en onderzoek» is met name het gevolg van:

- een verhoging in 2004 van € 58,8 miljoen voor de toename van het aantal studenten in het hbo. De verhoging is toegepast omdat het aantal studenten in de Referentieraming 2004 hoger ligt dan de raming van 2003. Belangrijkste oorzaak hiervan is de hogere instroom in vooral de leraren- en de zorgopleidingen (zie ook de toelichting in het algemene deel van deze suppletore begroting);
- een verlaging van de normatieve exploitatievergoeding met € 10 miljoen in het kader van de prestatieafspraken (voor een toelichting hierop wordt verwezen naar de operationele doelstelling «toegankelijkheid»);
- een verhoging van de normatieve exploitatievergoeding van de hogescholen met € 1,4 miljoen door toevoeging van de middelen voor visitaties (voor een toelichting hierop wordt verwezen naar de operationele doelstelling «kwaliteit»);
- een verhoging van de normatieve exploitatievergoeding met € 2,9 miljoen voor de uitbreiding van de werkplaatsfinanciering van de opleiding mondhygiëne (voor een toelichting hierop wordt verwezen naar de operationele doelstelling «kwaliteit»);
- een verlaging met € 2,2 miljoen in verband met doelmatige aanbestedingen.

ding (zie de toelichting in het algemene deel van deze suppletore begroting).

Toegankelijkheid

Het budget voor het onderdeel «toelatingsbeleid in het hoger onderwijs» is verlaagd met € 2 miljoen. In amendement 20 is vastgelegd dat de € 3 miljoen die in de begroting 2004 is geraamd voor het toelatingsbeleid in het hoger onderwijs wordt ingezet voor het vergroten van de toegankelijkheid van het hoger onderwijs voor studenten met een handicap of chronische ziekte. Omdat de uitvoering van dit amendement geïntegreerd voor het hoger onderwijs plaatsvindt, wordt het hbo-deel van € 2 miljoen toegevoegd aan de € 1 miljoen die op begrotingsartikel 7 is geraamd.

Ten opzichte van de tabel «budgettaire gevolgen van beleid» die in de begroting 2004 is gepresenteerd, is het onderdeel «prestatieafspraken» toegevoegd.

In het concept Hoger onderwijs en onderzoek plan (HOOP) is aangegeven, dat in verband met de prestatieafspraken voor elk van de jaren 2004 tot en met 2007 voor het hoger onderwijs € 15 miljoen (hbo: € 10 miljoen en wo: € 5 miljoen) wordt afgezonderd van het macrobudget. Voor 2004 worden de middelen ingezet voor bundeling van krachten (€ 5 miljoen), nieuwe initiatieven internationale positie hoger onderwijs (€ 5 miljoen) en toelatingsbeleid (€ 5 miljoen).

Kwaliteit

Het onderdeel «kwaliteitszorg en accreditatie in het hoger onderwijs» is verlaagd. Deze verlaging is het gevolg van de toevoeging van de middelen voor visitaties aan de normatieve exploitatievergoeding van de hogescholen. Voor 2004 gaat om een bedrag van € 1,4 miljoen.

Omdat de uitbreiding van de werkplaatsfinanciering van de opleiding mondhygiëne via de normatieve exploitatievergoeding van de hogescholen wordt vergoed (zie de toelichting bij de operationele doelstelling toerusting) is in 2004 het onderdeel «zorgopleidingen in het hoger onderwijs» met € 2,9 miljoen verlaagd.

Doordat de ontwikkelingen in de zorg (mondzorgkundigen en zorgmasters) voor het hbo later zijn gestart dan verwacht en een geringere omvang hebben, is in 2004 een verlaging toegepast van € 4,3 miljoen.

In de operationele doelstelling «kwaliteit» is het onderdeel «Deltaplan bèta/techniek» toegevoegd. Het OCW-deel van dit programma is overgeboekt van de aanvullende post van het ministerie van Financiën naar de begroting van het ministerie van OCW. In 2004 is hiervoor € 6,2 miljoen overgeboekt.

De middelen zijn toegevoegd aan begrotingsartikel 6 met dien verstande, dat voor het jaar 2004 binnen het ministerie van OCW al een verdeling heeft plaatsgevonden naar de verschillende sectoren, te weten:

- primair onderwijs: € 0,9 miljoen;
- voortgezet onderwijs: € 1 miljoen;
- beroepsonderwijs en volwasseneneducatie: € 1 miljoen;
- hoger onderwijs: € 1,8 miljoen (inclusief € 0,5 miljoen voor het ministerie van Economische Zaken);
- onderzoek en wetenschapsbeleid: € 1 miljoen;
- onderwijspersoneel: € 0,5 miljoen.

2.7 Wetenschappelijk onderwijs

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen artikel 7 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijzigingen en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Verplichtingen	3 219 953	- 4 700	27 242	3 242 495	29 750	33 005	35 487	33 286
Waarvan garantieverplichtingen	417 575	0	- 29 609	387 966	0	0	0	0
Uitgaven	3 179 446	- 4 700	13 041	3 187 787	24 930	20 096	20 237	20 186
Programma-uitgaven	3 176 536	- 4 700	13 041	3 184 877	24 930	20 096	20 237	20 186
<i>Toerusting</i>								
Toerusten van instellingen voor het verzorgen van hoger onderwijs en onderzoek	3 103 128	- 4 700	6 701	3 105 129	19 942	15 098	14 948	19 897
Toerusten van faciliterende organisaties gericht op het hoger onderwijs	14 756		293	15 049	291	289	289	289
Huisvesting in het wetenschappelijk onderwijs (intensivering)	15 000		0	15 000				
Decentralisatie huisvesting academische ziekenhuizen	0		0					
<i>Toegankelijkheid</i>								
Studiekeuze-informatie voor het hoger onderwijs	157		0	157				
Toelatingsbeleid in het hoger onderwijs	1 000		1 927	2 927	- 34	- 22		
Prestatieafspraken	0		5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	
<i>Kwaliteit</i>								
Kwaliteitszorg en accreditatie in het hoger onderwijs (zit in faciliterende organisaties)	0		0	0				
Dynamisering eerste geldstroom wetenschappelijk onderzoek	4 000	- 3 000	- 23	978	- 179	- 202		
Internationalisering in het hoger onderwijs	2 154		0	2 154				
Onderzoeksmasters in het wetenschappelijk onderwijs	6 000		- 90	5 910	- 90	- 67		
SURF Educatiefonds in het hoger onderwijs	4 000		0	4 000				
Digitale universiteit in het hoger onderwijs	700		0	700				
Numerus fixus geneeskundeopleidingen in het wetenschappelijk onderwijs	12 000		0	12 000				
Zorgopleidingen in het hoger onderwijs	8 500		- 700	7 800				
Jonge universiteiten i.v.m. onderzoeksbekostiging	0	3 000	- 68	2 933				
<i>Doelmatigheid</i>								
Onderdeel lumpsum								
<i>Uitvoeringsorganisaties</i>								
IBG	3 744		0	3 744				
CFI	1 397		0	1 397				
Apparaatsuitgaven	2 910		0	2 910				
Ontvangsten	1 400	0	0	1 400	0	0	0	0

Toelichting

De uitgaven voor het wetenschappelijk onderwijs (wo) zijn verhoogd met € 13,0 miljoen, te weten:

- een beleidsmatige verlaging van € 3,3 miljoen en
- een technische verlaging van (per saldo) € 2,5 miljoen. Hiervan heeft € 0,3 betrekking op een externe overboeking naar het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit voor de middelen uit het hoofdlijnenakkoord die betrekking hebben op het landbouwonderwijs. De verplichtingen zijn met € 27,2 miljoen verhoogd. De ontvangsten zijn ongewijzigd.

Toelichting mutaties per operationele doelstelling

Toerusting

De verhoging van het budget voor deze operationele doelstelling is het gevolg van:

- een verhoging van € 18,9 miljoen voor de toename van het aantal studenten in het wetenschappelijk onderwijs. De verhoging is toegepast omdat het aantal studenten in de Referentieraming 2004 hoger ligt dan de raming van 2003.
- een overboeking van € 4,0 miljoen naar beleidsartikel 16 (onderzoek en wetenschappen) ter uitvoering van amendement nr. 35. Dit amendement beoogt het stimuleren van jonge onderzoekers in het wetenschappelijk onderwijs.
- een verlaging van € 5,0 miljoen, welk bedrag uit het macrobudget wordt afgezonderd in verband met de prestatieafspraken. Voor een meer uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de operationele doelstelling «toegankelijkheid»;
- een bijstelling ten laste van het ministerie van Buitenlandse Zaken voor loon- en prijsbijstellingen 2003 voor de instellingen internationaal onderwijs van circa € 1,7 miljoen.
- een verlaging met € 4,6 miljoen in verband met doelmatige aanbesteding (zie de toelichting in het algemene deel van deze suppletore begroting).

Toegankelijkheid

Het budget voor het onderdeel «toelatingsbeleid in het hoger onderwijs» is verhoogd met € 2,0 miljoen. In amendement 20 is vastgelegd dat de € 3,0 miljoen, die in de begroting 2004 is geraamd voor toelatingsbeleid hoger onderwijs, wordt ingezet voor het vergroten van de toegankelijkheid van het hoger onderwijs voor studenten met een handicap of chronische ziekte. Omdat de uitvoering van dit amendement geïntegreerd voor het hoger onderwijs plaatsvindt, wordt het hbo-deel van € 2,0 miljoen toegevoegd aan de € 1,0 miljoen die op beleidsartikel 7 is geraamd.

Ten opzichte van de tabel «budgettaire gevolgen van beleid» die in de begroting 2004 is gepresenteerd, is het onderdeel «prestatieafspraken» toegevoegd. In het concept Hoger onderwijs en onderzoek plan (HOOP) is aangegeven, dat in verband met de prestatieafspraken voor elk van de jaren 2004 tot en met 2007 voor het hoger onderwijs € 15,0 miljoen (hbo: € 10,0 miljoen en wo: € 5,0 miljoen) wordt afgezonderd van het macrobudget. Voor 2004 worden de middelen ingezet voor bundeling van krachten (€ 5,0 miljoen), nieuwe initiatieven internationale positie hoger onderwijs (€ 5,0 miljoen) en toelatingsbeleid (€ 5,0 miljoen).

Kwaliteit

De vertraging in de realisatie van vernieuwingen in het wetenschappelijk onderwijs leidt tot een onderuitputting van € 0,7 miljoen. Het betreft hier opleidingen tot beroepsoefenaren in de zorg die de taak van de huisarts moeten verlichten.

2.8 Internationaal onderwijsbeleid

Budgettaire gevolgen van beleid

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijzigingen en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Verplichtingen	25 333		- 524	24 809	- 422	- 388	- 388	- 388
Waarvan garantieverplichtingen								
Uitgaven	28 136		- 212	27 924	- 388	- 388	- 388	- 388
Programma-uitgaven	26 198		- 212	25 986	- 388	- 388	- 388	- 388
. Mobiliteit	10 319		58	10 377	9			
. Samenwerkingsverbanden	3 564		- 352	3 212	- 350	- 366	- 366	- 366
. Institutionele subsidies								
Nederland	4 778		291	5 069	313	313	313	313
. Instellingen buitenland	540		- 164	376	- 315	- 290	- 290	- 290
. Overige internationale uitgaven	6 997		- 45	6 952	- 45	- 45	- 45	- 45
Apparaatsuitgaven	1 938			1 938				
. Bestuursdepartement	1 938			1 938				
Ontvangsten	99		0	99	0	0	0	0

Toelichting

Voor internationaal onderwijsbeleid is sprake van een daling van de uitgaven met € 0,2 miljoen ten opzichte van de vastgestelde begroting 2004. De ontvangsten zijn niet gewijzigd. De uitgavenmutaties zijn volledig technisch van aard.

2.9 Onderwijspersoneel

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen artikel 9 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijzigingen en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Verplichtingen	80 281	- 192	69 892	149 981	124 000	17 8 000	267 000	267 000
Waarvan garantieverplichtingen								
Uitgaven	80 281	- 192	69 892	149 981	124 000	178 000	267 000	267 000
Programma-uitgaven								
9.11 Arbeidsmarkt	34 808	- 192	69 892	104 508	124 000	178 000	267 000	267 000
9.12 Zvoo	42 744			42 744	0	0	0	0
Apparaatsuitgaven								
Bestuursdepartement	2 729			2 729	0	0	0	0
Ontvangsten	0		0	0	0	0	0	0

Toelichting

Voor het artikel onderwijspersoneel is sprake van een stijging van de uitgaven met € 69,9 miljoen. Dit bedrag bestaat uit:

- een autonome mutatie van 68,5 miljoen;
- een beleidsmatige mutatie van € 1,2 miljoen

De autonome mutatie gaat om de overboeking van enveloppengelden:

Lerarenbeleid:

Arbeidsmarktknelpunten en verminderen werkdruk	28,0
Begeleiden nieuwe instroom	22,5
Lerarenopleidingen	15,5
Opleiden in de school	2,0
Deltaplan bèta-techniek	0,5
Totaal	68,5

De beleidsmatige mutatie van € 1,2 miljoen betreft een kasschuif uit 2003. Dit betreft de middelen voor de regeling «leraren in opleiding» die, door de late publicatie van de verlenging van de regeling, niet zijn gebruikt. De aanvragen 2003 worden in 2004 alsnog behandeld.

2.10 Informatie en communicatietechnologie

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen artikel 10 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijziging en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Verplichtingen	114 698		- 60 140	54 558	- 54 203	- 59 130	- 59 130	- 59 130
Waarvan garantieverplichtingen								
Uitgaven	114 698		- 60 140	54 558	- 54 203	- 59 130	- 59 130	- 59 130
Programma-uitgaven	112 454		- 60 140	52 314	- 54 203	- 59 130	- 59 130	- 59 130
<i>Centrale middelen Ict-integratie:</i>								
• professionalisering docenten	2 000			2 000				
• beschikbaarheid educatieve content	750			750				
• stimuleren contentontwikkeling	4 500			4 500				
• kennisontwikkeling en innovatie	10 481		- 1 000	9 481		- 120	- 120	- 120
• Ict-onderwijsmonitor/ kwaliteitsmeting	1 200		990	2 190	990	990	990	990
• ict en internationaal	200			200				
• Realisatie van een internetplaats voor het onderwijs	18 600			18 600				
Effectief en efficiënt gebruik van ict	2 723			2 723				
Internetvoorziening voor de scholen centraal	10 000		- 5 000	5 000				
Internetvoorziening voor de scholen decentraal	60 000		- 55 130	4 870	- 55 193	- 60 000	- 60 000	- 60 000
Initiatieven gericht op verbetering breedbandige infrastructuur	2 000			2 000				
Apparaatsuitgaven	2 244		0	2 244	0	0	0	0
Ontvangsten	46 786		990	47 776	990	990	990	990

Toelichting

Voor informatie- en communicatietechnologie is sprake van een daling van de uitgaven met € 60,1 miljoen. Dit betreft voor € 54,1 miljoen technische mutaties.

De verlaging van de begroting wordt in belangrijke mate veroorzaakt door toevoeging van de middelen van de internetvoorziening (€ 55,1 miljoen) aan de bekostiging van de onderwijsdirecties. De middelen worden aan de scholen toegekend door verhoging van de koopkracht per leerling. De mutatie is een gevolg van de beëindiging van het centrale contract voor de internetvoorziening per 31 december 2003.

Daarnaast is beleidsmatig bij Voorjaarsnota een korting van € 6 miljoen aangebracht ten behoeve van het totaalbeeld OCW. Deze korting hangt grotendeels samen met vrijvallende middelen op de centrale voorzieningen internet.

2.11 Studiefinanciering

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen artikel 11 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijziging en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Verplichtingen	2 428 152	0	186 382	2 614 534	261 582	290 682	317 582	344 982
Waarvan garantieverplichtingen	0	0	0	0	0	0	0	0
Uitgaven	2 353 498	0	186 382	2 539 880	261 582	290 682	317 582	344 982
Programma-uitgaven	2 352 517	0	186 382	2 538 899	261 582	290 682	317 582	344 982
Uitvoeringsorganisaties:								
Uitvoeringsorganisatie IBG	73 673	0	0	73 673	0	0	0	0
Apparaatsuitgaven	981	0	0	981	0	0	0	0
Ontvangsten	368 033	0	18 100	386 133	13 200	18 000	21 700	26 200

Toelichting

Voor studiefinanciering is sprake van een stijging van de uitgaven en de verplichtingen met € 186,4 miljoen ten opzichte van de vastgestelde begroting 2004.

Dit betreft voor € 196,4 miljoen technische mutaties. Voor een toelichting op deze mutaties, voor zover het de prijsbijstelling van € 18,8 miljoen betreft, wordt verwezen naar de algemene toelichting bij deze suppletore begroting.

Daarnaast is in de technische mutatie begrepen de mutatie van de uitgaven die niet relevant zijn voor het EMU-saldo.

Deze mutatie (+ € 177,6 miljoen) betreft de verhoging van de uitgaven voor de rentedragende leningen (€ 112,0 miljoen) en de leningen die als prestatiebeurs (€ 65,6 miljoen) worden verstrekt. Deze technische mutatie vloeit voort uit zowel de realisaties over 2003, als de nieuwste leerlingeneraming.

Daarnaast bevat deze suppletore begroting een bijstelling van – € 10,0 miljoen. Dit is te splitsen in:

- een mutatie van € 24,4 miljoen als gevolg van de toenemende leerlingenaantallen;
- een mutatie van – € 34,4 miljoen als gevolg van de doorwerking van de diverse realisaties over 2003. Voor een groot deel komt dit door minder omzettingen van de voorwaardelijke lening prestatiebeurs naar een gift, zoals dit in januari 2004 bleek.

De ontvangsten studiefinanciering stijgen ten opzichte van de vastgestelde begroting 2004 met € 18,1 miljoen. Dit betreft voor € 3,1 miljoen technische mutaties (voor een toelichting wordt verwezen naar de algemene toelichting bij deze suppletore begroting). Een mutatie van € 15,0 miljoen heeft betrekking op de bijstelling van de autonome raming als gevolg van de doorwerking van de realisaties in 2003. Dit betreft meerontvangsten van rente op rentedragende leningen en meerontvangsten bij de kortlopende schulden.

2.12 Tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen artikel 12 (bedragen x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijziging en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Verplichtingen	393 521	0	2 400	395 921	7 900	6 200	5 000	5 200
Waarvan garantieverplichting	0	0	0	0	0	0	0	0
Uitgaven	393 521	0	2 400	395 921	7 900	6 200	5 000	5 200
Uitvoeringsorganisatie IBG	11 540	0	0	11 540	0	0	0	0
Apparaatsuitgaven	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten	12 981	0	- 2 700	10 281	- 2 700	- 2 700	- 2 700	- 2 700

Toelichting

Voor tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten is sprake van een stijging van de uitgaven en de verplichtingen met € 2,4 miljoen ten opzichte van de vastgestelde begroting 2004. Dit betreft voor € 5,3 miljoen technische mutaties (voor een toelichting op deze mutaties wordt verwezen naar de algemene toelichting bij deze suppletore begroting).

Het verschil tussen voorgaande bedragen bestaat uit een totale bijstelling van – € 2,9 miljoen die weer gesplitst wordt in;

- een mutatie als gevolg van de toenemende leerlingenaantallen van € 3,3 miljoen;
- mutaties voor totaal – € 6,2 miljoen als bijstelling van de autonome raming 2004, door de doorwerking van de diverse realisaties over 2003.

De ontvangsten tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten dalen ten opzichte van de vastgestelde begroting 2004 met – € 2,7 miljoen.

Dit betreft in zijn geheel een bijstelling van de autonome raming als gevolg van de doorwerking van realisaties uit 2003.

2.13 Lesgelden

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen artikel 13 (bedragen x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijzigingen en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Uitgaven	3 550	0	0	3 550	0	0	0	0
Uitvoeringsorganisatie IBG	3 550	0	0	3 550	0	0	0	0
Apparaatsuitgaven	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten	423 733	0	4 800	428 533	9 500	11 700	11 2 00	13 000

Toelichting

De lesgeldontvangsten zijn met € 4,8 miljoen gestegen ten opzichte van de vastgestelde begroting 2004. Voor een bedrag van € 14,8 miljoen heeft dit betrekking op gewijzigde leerlingenaantallen. Een mutatie van – € 10,0 miljoen betreft de bijstelling van de autonome raming voor 2004 als gevolg van de doorwerking van de realisaties uit 2003.

2.14 Cultuur

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen artikel 14 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijzigingen en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Verplichtingen	2 384 825		- 52 419	2 332 406	456	3 455	5 451	5 455
Waarvan garanties	263 395			263 395				
Uitgaven	752.179	0	4 086	756 265	456	3 455	5 451	5 455
Kunsten	361 395		1 241	362 636	- 259	- 259	- 259	- 259
Podiumkunsten	201 019			201 019				
Film	22 021			22 021				
Beeldende kunst/ bouwkunst/vormgeving	76 189			76 205				
Amateurkunst en kunsteducatie	28 935			28 935				
Kunsten algemeen	33 231			34 456				
Letteren en bibliotheken	47 282		8	47 290	8	8	8	8
Bibliotheken	29 521			29 521				
Letteren	15 686			15 875				
Overig	2 075			18.94				
Cultureel erfgoed	256 992	1 000	1 551	259 543	2 629	5 629	7 629	7 629
Musea	136 881	5 000		138 342				
Monumentenzorg	74 741			76 879				
Archeologie	15 830	- 4 000		16 830				
Archieven	4 470			4 470				
Overig	25 070			25 156				
Overig	8 231	- 1 000	- 35	7 196	0	0	0	0
Uitvoeringsorganisaties	69 695		1.272	70 967	163	162	162	162

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijzigingen amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
RAD	35 410		1.233	36 643	124	123	119	123
Uitvoeringsdiensten	34 285		39	34 324	39	39	39	39
Apparaatsuitgaven	8 584		49	8 633	49	49	49	49
Ontvangsten	494		0	494	0	0	0	0

Toelichting

Voor cultuur is sprake van een stijging van de uitgaven met € 4,1 miljoen ten opzichte van de vastgestelde begroting 2004. De ontvangsten zijn ongewijzigd.

Amendement Dittrich Stedelijk Museum Amsterdam

Voor de nieuwbouw van het Stedelijk Museum Amsterdam wordt eenmalig € 5 miljoen beschikbaar gesteld. Dit wordt gefinancierd uit een verlaging van het budget voor het verdrag van Malta (€ 4 miljoen) en het budget overig cultuurbeleid (€ 1 miljoen).

Kunsten

Een bedrag van € 1,5 miljoen voor de aanvullende regeling ID-banen cultuur wordt doorgeschoven van 2003 naar 2004. In 2004 zal het bedrag via het ministerie van SZW, dat de regeling uitvoert, tot besteding komen.

Cultureel erfgoed

Een in 2003 geraamde betaling van € 2,1 miljoen in het kader van het Besluit rijkssubsidiëring restauratie monumenten zal in 2004 plaatsvinden; het bedrag wordt naar 2004 overgeheveld.

Rijksarchiefdienst (RAD)

In 2003 waren er middelen gereserveerd voor knelpunten bij de Rijksarchiefdienst. En deel van die middelen wordt in 2004 voor dit doel aangewend; een bedrag van € 1,1 miljoen wordt daarom doorgeschoven naar 2004.

Veiligheid musea

Voor veiligheid musea wordt een bedrag van € 1 miljoen toegevoegd.

2.15 Media

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen van beleid artikel 15(€ 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijzigingen amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Verplichtingen	843 776	- 600	36 935	880 111	18 959	26 684	19 200	26 955
Waarvan garanties								
Programmauitgaven	844 265	- 600	36 9 35	880 600	18 959	26 684	19 200	26 955

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijziging en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Ontvangsten	257 164		84 056	341 220	- 4 848	3 703	- 3 005	5 702
De rijksomroepbijdrage bedraagt	622 287		927	623 214	774	153	- 488	- 1 385
Uitgaven artikel	844 265		36 935	880 600	18 959	26 684	19 200	26 955
Publieke omroep	850 865		36 055	886 320	18 134	26 064	18 715	26 525
Migranten	3 400			3 400				
Zero base			880	880	825	620	485	430
Efficiency taakstelling	- 10 000			- 10 000				
Ontvangsten artikel	257 164		84 056	341 220	- 4 848	3 703	- 3 005	5 702
Ontvangsten (m.n. STER)	220 419		81 920	302 339	- 5 884	2 667	- 4 041	4 666
Ontvangsten (Zerobase)	36 745		2 136	38 881	1 036	1 036	1 036	1 036
Saldo uitgaven en ontvangsten	586 501	- 600	- 47 121	539 380	23 807	22 981	22 20 5	21 253

Toelichting

Voor het artikel media is sprake van een stijging van de uitgaven met € 36,9 miljoen. De ontvangsten stijgen met € 84,1 miljoen.

De reclame-inkomsten en de rente op de omroepreserve bedragen in 2004 samen naar verwachting € 11,6 miljoen meer dan de begroting opgenomen stand. Dit heeft betrekking op zowel het uitgaven- als het ontvangstenbudget.

Als gevolg van de wettelijke indexering (huishoudens en prijsbijstelling) is een bedrag van € 24,2 miljoen toegevoegd aan de mediabegroting.

Ten behoeve van de zendtijd voor politieke partijen is een budget van € 0,3 miljoen overgeboekt naar het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De aanvankelijk met amendement Dalemans voor dyslexie ingeboekte korting op het mediabudget van € 0,6 miljoen wordt nu teruggeboekt. Als gevolg van het feit dat de privatisering van het NOB niet in 2003 heeft plaatsgevonden, is de verwachte opbrengst voor de begroting van € 70,3 miljoen doorgeschoven naar 2004.

De vervolgverdeling van de radiofrequenties heeft geleid tot een extra jaarlijkse opbrengst van € 1,0 miljoen. Deze extra opbrengsten worden conform de FES-wet aangewend voor de kosten, die betrekking hebben op het Zero-base project. Het nog resterende bedrag gaat als ontvangst naar Financiën voor de voeding van het Fonds Economische Structuurversterking.

De ontvangsten over 2003 van de frequentieverdeling zullen deels pas in 2004 plaatsvinden. Het gaat hierbij om een totale eenmalige ontvangst van € 1,1 miljoen.

2.16 Onderzoek en wetenschappen

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen artikel 16 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijziging en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Verplichtingen	726 134	- 1 408	264 879	989 605	15 194	24 440	53 357	53 357
Waarvan garantieverplichtingen								
Totaal uitgaven	767 491	- 1 408	43 320	809 403	43 421	59 330	88 032	8 2 136
Programma-uitgaven								
. Onderzoekbestel	706 201		6 617	712 818	3 899	3 749	3 532	3 536
. Specifieke beleidsthema's	48 321		36 703	85 024	39 522	55 581	84 500	78 600
. Coördinatie en samenwerking	9 140	- 1 408		7 732				
Uitvoeringsorganisaties								
. Uitvoeringsorganisatie CFI	285			285				
Apparaatsuitgaven	3 544		0	3 544	0	0	0	0
Ontvangsten	88 535		31 240	119 775	28 126	34 572	34 359	27 957

Toelichting

De uitgaven voor onderzoek en wetenschappen zijn verhoogd met € 43,3 miljoen, te weten:

- een autonome verlaging van € 1,7 miljoen;
- een beleidsmatige verhoging van € 8,1 miljoen;
- een technische verhoging van € 36,9 miljoen.

Onderzoekbestel

In de enveloppe Balkenende II is € 185,0 miljoen opgenomen ten behoeve van vier prioriteiten: kenniswerkers, waaronder bèta en techniek, technostarters, focus en massa in het onderzoek en samenwerking bedrijven/kennisinstellingen. Een bedrag van € 60,0 miljoen is bestemd voor kenniswerkers. In het Deltaplan bèta en techniek wordt een deel van deze middelen, namelijk € 1,0 miljoen, bestemd voor het educatieprogramma ruimtevaart.

Specifieke beleidsthema's

- Een kasschuif van € 1,7 miljoen in verband met meeruitgaven van het programma Economie Ecologie Technologie (EET) in 2003 en minderuitgaven van hetzelfde programma in 2004.
- Extra middelen uit de enveloppe Balkenende I ad € 2,0 miljoen, die zullen worden ingezet om binnen de Vernieuwingsimpuls van NWO meer goede aanvragen van vrouwen te kunnen honoreren. Doel hiervan is een kweekvijver van vrouwelijk onderzoekstalent te vormen, zodat ook op termijn via het Aspasia-programma vrouwen kunnen doorstromen naar hogere onderzoeksposities.
- In de enveloppe Balkenende II zijn extra middelen, € 185,0 miljoen, opgenomen voor kennis en innovatie. Dit wordt ingezet op vier prioriteiten: kenniswerkers, waaronder bèta en techniek, technostarters, focus en massage in het onderzoek, samenwerking bedrijven/kennisinstellingen. Van deze € 185,0 miljoen is € 5,1 miljoen (oplopend tot € 50,0 miljoen in 2007) bestemd voor de versterking van

excellente onderzoeksgroepen aan de universiteiten (te coördineren door NWO). Deze middelen zijn aan het beleidsartikel toegevoegd.

2.17 Nominaal en onvoorzien

Budgettaire gevolgen van beleid

Budgettaire gevolgen artikel 17 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijzigingen en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Verplichtingen	46 097	0	272 264	318 361	126 492	80 569	- 3 991	29 956
Waarvan garantieverplichtingen	0	0	0	0	0	0	0	0
Uitgaven	46 097	0	272 264	318 361	126 492	80 569	- 3 991	29 956
Loonbijstelling	38 268	0	279 273	317 541	260 515	264 474	269 523	271 214
Prijsbijstelling	0	0	0	0	0	0	0	0
Nader te verdelen	7 829	0	- 7 009	820	- 134 023	- 183 905	- 273 514	- 2 41 258
Asielzoekers	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0	0

Loonbijstelling

De uitdeling van de loonbijstelling naar de verschillende beleidsterreinen wordt in de 2^e suppletore begroting 2004 en de ontwerpbegroting 2005 verwerkt.

Dit artikelonderdeel wordt per saldo verhoogd met € 279,3 miljoen. Ten eerste wordt dit artikelonderdeel verhoogd met de loonbijstelling tranche 2004 en additionele middelen voor onder meer de gestegen pensioenpremies. Met dit totaal aan middelen wordt voor alle beleidsterreinen een nullijn gerealiseerd.

Hiernaast vinden nog de volgende neerwaartse bijstellingen plaats:

- Het betreft een uitdeling (- € 2 miljoen) van de geparkeerde scholingsgelden naar het beleidsterrein primair onderwijs.
- Op dit artikelonderdeel worden de uitgaven voor de lesmiddelen van vo en bve geraamd. Bij de voorjaarsnotabesluitvorming is er - € 11,4 miljoen vrijgevallen door een lagere indexering dan oorspronkelijk was geraamd (zie deel B: algemene toelichting).

Prijsbijstelling

Op dit artikelonderdeel is de prijsbijstelling tranche 2004 geboekt. Het betreft een bedrag van € 104,3 miljoen in 2004. De juridisch verplichte prijsbijstelling betreft een bedrag van € 43,2 miljoen in 2004. Het restant van de prijsbijstelling 2004 (€ 61,1 miljoen) wordt ingezet voor andere OCW-prioriteiten (zie deel B: algemene toelichting).

Nader te verdelen

De mutatie wordt grotendeels verklaard door de volgende onderdelen:

- Het doorschuiven van het overschot 2003 (€ 28 miljoen) via de eindejaarsmarge naar 2004.
- In de 1^e suppletore begroting 2004 is per saldo een tegenvaller van € 34 miljoen verwerkt (zie deel B: algemene toelichting). Deze tegenvaller wordt afgedekt door een generieke kasschuif om de voorjaarsnotabesluitvorming over de jaren heen sluitend te krijgen.
- Tenslotte is de geparkeerde intensivering «terugdringen lerarentekort» van - € 71 miljoen uitgedeeld. Deze intensivering is als volgt over de beleidsterreinen verdeeld:

Uitdeling intensiveringen terugdringen lerarentekort (x € 1 000)	2004
Arbeidsmarktknelpunten en vermindering werkdruk	- 28 000
Begeleiding nieuwe instroom	- 22 500
Opleiden in de school	- 15 500
Lerarenopleidingen/opleidingen voor onderwijsfuncties	- 2 000
Onderwijspersoneel	- 68 000
Studiefinanciering: begeleiding nieuwe instroom	- 1 000
Onderzoek en wetenschappen: lerarenopleidingen / opleidingen voor onderwijsfuncties	- 2 000
Totaal	- 71 000

2.18 Bestuursdepartement

Budgettaire gevolgen

Budgettaire gevolgen artikel 18 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijziging en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Verplichtingen	152 529		22 028	174 557	1 034	879	891	874
Waarvan garantieverplichtingen	0		0	0	0	0	0	0
Apparaatsuitgaven	152 529		22 028	174 557	1 034	879	891	874
. Bestuursdepartement	95 889		13 049	108 938	231	76	88	71
. Overige uitvoeringsorganisaties	25 853	0	7 193	33 046				
. Uitvoeringsorganisaties onverdeeld	30 787	0	1 786	32 573	803	803	803	803
Ontvangsten	975		0	975	0	0	0	0

Toelichting

Het artikel van het bestuursdepartement is beleidsmatig verhoogd met € 12,6 miljoen. Dit bedrag is via de eindejaarsmarge 2003 toegevoegd aan de begroting 2004 en is bestemd voor de kosten verbonden aan de ondersteuning van de commissie Schutte, flankerend beleid, lopende projecten in verband met de Hoftoren die nog niet zijn opgeleverd en de uitkering van de eindejaarsmarge aan de directies van het bestuursdepartement. Het artikelonderdeel «overige uitvoeringsorganisaties» is beleidsmatig verhoogd met € 0,4 miljoen. Dit bedrag is eveneens via de eindejaarsmarge 2003 toegevoegd aan de begroting 2004 en is onder meer bestemd voor de afrekening over de uitvoeringskosten sociale zekerheid 2003. De overige mutaties zijn technisch van aard.

2.19 Inspecties

Budgettaire gevolgen

Budgettaire gevolgen artikel 19 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijziging en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Verplichtingen	45 298		1 601	46 899	773	687	687	687
Waarvan garantieverplichtingen								

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijzigingen en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Apparaatsuitgaven	45 298		1 601	46 899	773	687	687	687
. Inspectie van het Onderwijs	43 907		1 601	45 508	773	687	687	687
. Cultuurinspecties	1 391		0	1 391	0	0	0	0
Ontvangsten	0		0	0	0	0	0	0

Toelichting

Het artikelonderdeel Inspectie van het Onderwijs is verhoogd met een bedrag van € 1,6 miljoen. Het betreft gelden uit 2003 die via de eindejaarsmarge de inspectie in 2004 ter beschikking worden gesteld en zijn onder meer bestemd voor de projecten ict in het onderwijs en schoolportretten.

2.20 Adviesraden

Budgettaire gevolgen

Budgettaire gevolgen artikel 20 (x € 1 000)

	Stand ontwerp begroting 2004	Mutaties nota van wijzigingen en amendement	Mutaties 1 ^e suppletore begroting 2004	Stand 1 ^e suppletore begroting 2004	Mutaties 2005	Mutaties 2006	Mutaties 2007	Mutaties 2008
Verplichtingen	6 501		1 392	7 893	208	228	228	228
Waarvan garantieverplichtingen	0		0	0	0	0	0	0
Uitgaven	6 501		1 392	7 893	208	228	228	228
Onderwijsraad	2 658		334	2 992	3	3	3	653
Raad voor Cultuur	3 002		270	3 272	161	176	176	- 394
AWT	841		788	1 629	44	49	49	- 31
Ontvangsten	0		0	0	0	0	0	0

Toelichting

Het artikel adviesraden is verhoogd met € 1,4 miljoen. Dit bedrag is via de eindejaarsmarge 2003 toegevoegd aan de begroting 2004. De bijdrage van het ministerie van Economische Zaken van € 0,7 miljoen aan de kosten van de Adviesraad voor Wetenschap en Technologie is per abuis in 2003 in plaats van 2004 bijgeboekt. Hierdoor zou er ten onrechte de indruk kunnen ontstaan dat er sprake is van een hoge eindejaarsmarge 2003. Daarnaast is er een verhoging van € 0,1 miljoen als gevolg van een correctie van de taakstelling voor de adviesraden.